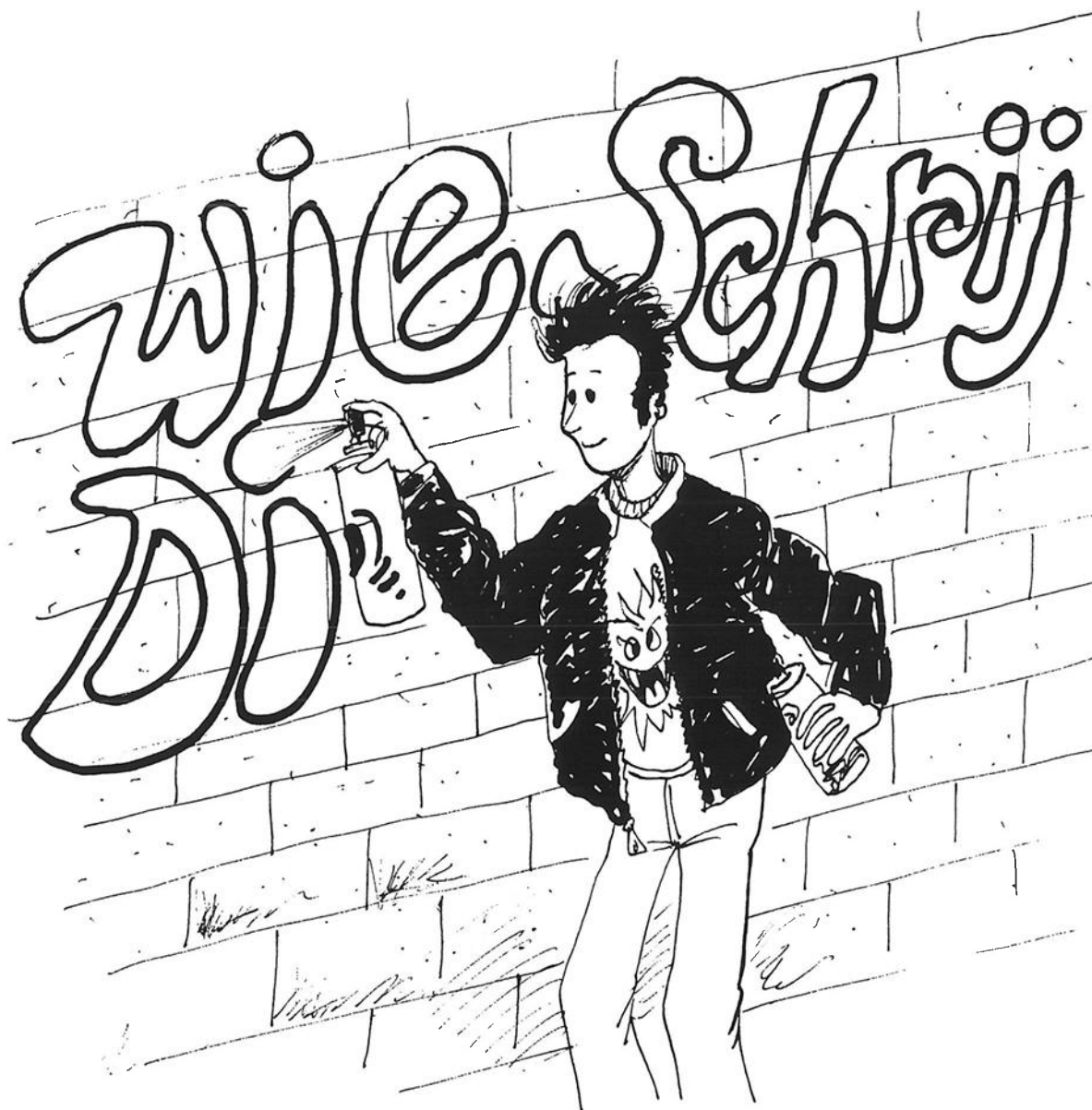

3 Wie schrijft die blijft!

basiscontractwerk | kopieerbladen

Kant en Klaar #5 | thema 3

Heeft de 'steen van Abimo' iets te maken met de steen van 'Rosetta'?
Wat betekenen manuscript, scriptorium, miniatuur, initiaal, monnikenwerk?

Al gehoord van runenschrift en de mysterieuze figuren uit Nazca?

Wist je dat Louis Braille het brailleschrift voor blinden uitvond?

Al gelezen hoe een boek tot stand komt? Een monnikenwerk!

We maken kennis met enkele jeugdschrijvers.

Ken jij het bijenschrift?

Schrijf je graag een boodschap aan het ruimtewezentje E.T., een echte filmster?

Decodeer je mee droedels?

Dat en nog veel meer staat je te wachten in dit contractwerk.

Dit heb je nodig: balpen, potlood, kleurpotloden of -stiften,
meetlat, teken- of geodriehoek, (jeugd)encyclopedie.

1. De steen van Abimo

Dit moet je weten!

Bij de Egyptische stad Rosetta, in de Nijldelta, werd in 1799 een steen gevonden. Men noemt hem 'de steen van Rosetta'. Hij staat nu in het British Museum in Londen. Er staat driemaal dezelfde tekst in gegraveerd, maar dan in drie verschillende schriftsoorten. Deze steen van Rosetta dateert van 196 voor Christus. Door vergelijking van de schrifttekens wist de Franse geleerde Jean-François Champollion (1790-1832) na jaren studie in 1822 de Egyptische hiërogliefen te ontcijferen.

Ⲛⲓⲣⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓ
Egyptische hiërogliefen

ⲛⲓⲣⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓ
Oudegyptisch handschrift

Ⲛⲓⲣⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓⲛⲓ
Klassiek Grieks schrift

Dit moet je doen!

Hieronder vind je driemaal dezelfde tekst maar dan in drie verschillende soorten geheimschrift. Je krijgt bij elke tekst de sleutel die je moet gebruiken om de code te ontcijferen. Ontcijfer of decodeer 'de steen van Abimo'.

Sleutels om de verschillende schriften te ontcijferen:

het alfabet binaire code

A	→	01000001
B	→	01000010
C	→	01000011
D	→	01000100
E	→	01000101
F	→	01000110
G	→	01000111
H	→	01001000
I	→	01001001
J	→	01001010
K	→	01001011
L	→	01001100
M	→	01001101
N	→	01001110
O	→	01001111
P	→	01010000
Q	→	01010001
R	→	01010010
S	→	01010011
T	→	01010100
U	→	01010101
V	→	01010110
W	→	01010111
X	→	01011000
Y	→	01011001
Z	→	01011010

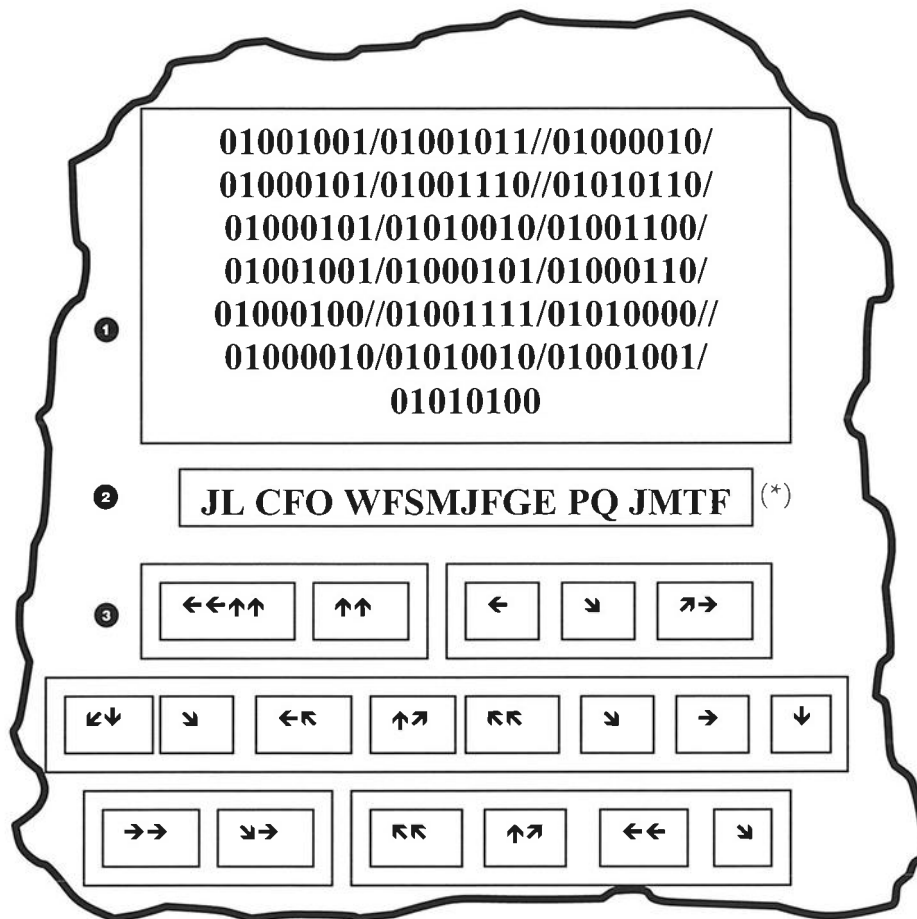
pijltescode

i	j	k	l	m
r	a	h	g	n
s	b	start	f	o
t	c	d	e	p
u	v	w	x	z

'De steen van Abimo'

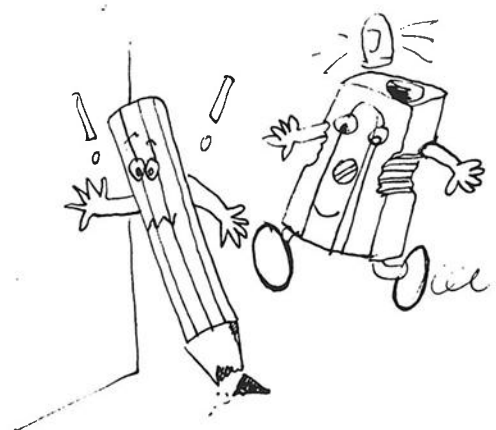
(zo genoemd omdat hij in de uitgeverij Abimo is gevonden)

In één van de teksten heeft de graveur een fout gemaakt? In welke? 1, 2 of 3?

Schrijf de correcte tekst op het lijntje.

(*) J = I, L = K

2. Monnikenwerk

Boeken! Hoe lang bestaan ze eigenlijk al? Wie heeft ze uitgevonden? Hoe zag het eerste boek eruit?

Dit moet je weten!

Voor het antwoord op die vragen moeten we ver terug in de tijd, naar de het einde van tweede eeuw na Christus. Toen ontstond wat we het eerste primitieve boek zouden kunnen noemen: het vellum codex. Vellen, gemaakt van speciaal bewerkte dierenhuid (perkament), werden aan elkaar gebonden of genaaid tot katernen. Deze boeken waren vooral bijbels geïnspireerd.

Van in de vroege Middeleeuwen gebeurde het maken van boeken alleen in kloosters of abdijen. De monniken werkten er in een speciale ruimte (het scriptorium). Ze kopieerden er bijbels, gebedenboeken of teksten van grote Griekse of Romeinse schrijvers. Alle bladzijden moesten met de hand geschreven worden en werden dan ook manuscripten genoemd (manus = hand in het Latijn). In manuscript herkennen we het werkwoord scribere (schrijven).

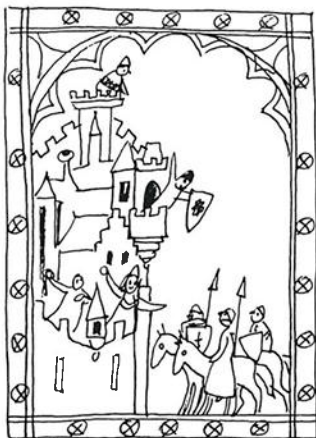

Monnik koopt perkament bij perkamentenmaker

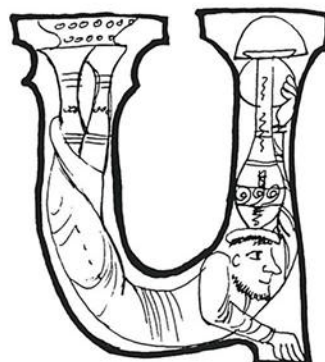

Monnik aan het werk in het scriptorium.

Het maken van een manuscript was een werk van heel veel geduld en nauwkeurigheid. De monniken schreven met een ganzenveer en inkt. Ze versierden elke bladzijde met tekeningen (miniaturen = kleine prentjes) en sierletters (initialen = beginletters). Het inkleuren van deze versieringen gebeurde met verf of zelfs met bladgoud. Zoveel precisiewerk en werkuren zorgden ervoor dat de eerste boeken ontzettend veel kostten.

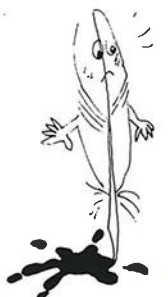

een miniatuur

een initiaal

Toen in de vijftiende eeuw de boekdrukkunst werd uitgevonden, verdween het handwerk.

Dit moet je doen!

1. Kleur de eeuw waarin de eerste boeken ontstonden blauw.
Kleur de eeuw waarin de boekdrukkunst ontstond rood.

Oudheid						Middeleeuwen										Nieuwe Tijd		Nieuwste Tijd	Eigen Tijd	
0	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000

2. De eerste boeken werden geschreven in het Latijn. In de tekst die je zonet gelezen hebt, ben je dan ook een heleboel Latijnse woorden tegengekomen.
Test je kennis van het Latijn en schrijf het juiste woord op.

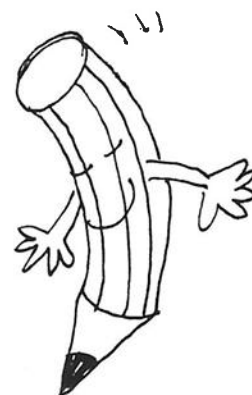
een prentje, een plaatje of een afbeelding bij een tekst:

een met de hand geschreven tekst:

tot katernen aan elkaar gebonden/genaaide bladen gemaakt van speciaal bewerkt dierenvel:

een bereide dierenhuid als papier gebruikt, om op te schrijven:

een werkkamer voor schrijvers en kopiisten in het klooster:

3. Schrijf de initialen van je voor- en familienaam.
4. Kruis de betekenis van het gezegde 'Het is een echt monnikenwerk' aan.
 - ☐ Het is op een ouderwetse manier gemaakt.
 - ☐ Het is een taak die heel veel geduld en precisie vraagt.
 - ☐ Het is door monniken gemaakt.

3. Geheimschrift

In Jelling (Denemarken), niet zo ver van Legoland, staat een 2,5 meter hoge steen die bedekt is met vreemde tekens. Deze tekens zijn runen, die zo'n duizend jaar geleden ingekrast werden. Wat zijn runen?

Dit moet je weten!

Runen zijn de lettertekens van het Oudgermaanse alfabet, dat uit 24 tekens bestond. Ze werden in de landen buiten het Romeinse rijk uitgevonden, ongeveer in de tijd dat Christus geboren werd. Ze werden nog wel tot in de vijftiende eeuw gebruikt. Sommige runentekens werden nageemaakt van andere alfabetten; andere runen werden bedacht. Waarschijnlijk waren de runen eerst bedoeld om in hout te worden uitgesneden. Van deze runenhoutjes is natuurlijk niet veel meer over. Wel zijn er in Scandinavië nog veel runenstenen gevonden, vooral in Zweden, waar er nog ruim drieduizend zijn. Behalve als lettertekens hadden runen een magische betekenis als tovertekens. Het Oudnoorse woord 'run' betekent: geheim. Een bekende runenstein is de steen van Jelling. Deze steen is in Jelling opgericht omstreeks het jaar 950 door koning Harald Blauwtand.

Voorkant steen

*+R+T+R:Y+N+Y+L:B+T:Y+N+R+N+
haraltr kunukr bap kaurua

Y+N+T:Y+N+Y+T:Y+N+R+Y+N+R+N+
kubl pausi aft kurmfapur sin

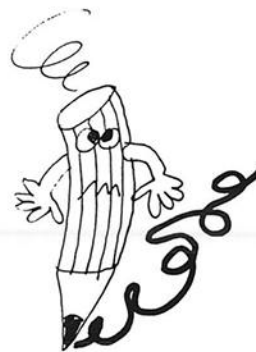
+N+T:Y+N+R+N+Y+N+R+N+Y+N+T:Y+N+
auk aft paui mupur sina sa

*+R+T+R:Y+N+Y+L:B+T:Y+N+R+N+
haraltr ias sgr uan tanmaurk

Achterkant steen

+T+T+N+Y+N+R+N+Y+N+
ala auk nuruiak

+N+T:Y+N+Y+L:B+T:Y+N+R+N+
auk tani karpi kristna

De tekst luidt :

'Koning Harald liet dit gedenkteken maken als herinnering aan zijn vader Gorm en zijn moeder Thyra. De Harald die geheel Denemarken en Noorwegen veroverde en van de Denen christenen maakte.'

Het runenalfabet is genoemd naar de eerste zes letters: futhark. De teksten op runenstenen zijn vaak prachtig gegraveerd. De runen staan tussen twee lijnen, die in de vorm van een slang om de steen kronkelen. Runenstenen werden ook beschilderd met zwarte, rode en witte verf.

F N Þ F R < X P H T e L S Y < T B M A T O W X
f u þ a r k g w h n i j p e R s t b e m l n g d o

Dit moet je doen!

- A. Onderaan op bladzijde 6 zie je een lijst van runentekens en de overeenkomstige Latijnse lettertekens. Noteer tien tekens waaraan je kunt zien dat het waarschijnlijk nabootsingen zijn van Latijnse (Romeinse) lettertekens (onze hoofdletters).

- B. Noem vijf van onze letters die ontbreken in de futhark.

- C. Noteer zeven woorden die je herkent in de tekst op de steen van Jelling.
Schrijf die woorden op en zet de Nederlandse vertaling erachter.

- D. Hoe worden de woorden steeds van elkaar gescheiden?

- E. Wat staat er hier in runenschrift?

ᚠ ᚷ ᚷ ᚱ ᚱ ᚱ ᚠ ᚠ ᚵ ᚠ ᚠ ᚠ ᚠ ᚠ ᚠ ᚠ

- F. Maak zelf een korte tekst in runenschrift. Laat die daarna door een klasgenoot vertalen.

4. Wie tekent, die blijft

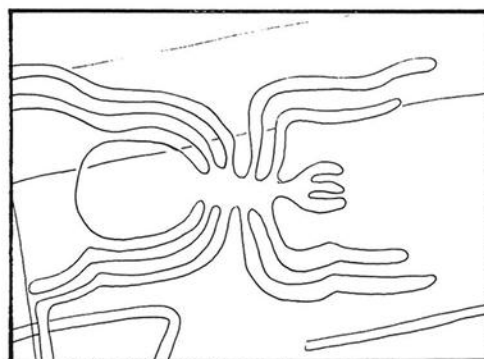
Voordat Columbus Amerika ontdekte, leefden er al tienduizenden jaren lang mensen op het Amerikaanse continent. Vele volkeren zijn sinds lang verdwenen, denk maar aan de Azteken, de Inca's of de meeste indianenstammen van Noord-Amerika. Deze verdwenen bevolkingsgroepen lieten soms indrukwekkende bouwwerken achter, zoals de tempels van de Maya's of de piramides van de Azteken. Maar de meest mysterieuze getuigenissen van het verleden zijn wel de Nazcalijnen.

Dit moet je weten!

De hele kuststrook van het Zuid-Amerikaanse land Peru is één smalle woestijn die zich over meer dan 2 000 km uitstrekt, van het zuiden van Ecuador tot de grens met Chili. Die Atacamawoestijn is de droogste woestijn ter wereld want er valt bijna nooit neerslag. Toch leefden er ruim tweeduizend jaar geleden mensen in deze woestijn: de Nazca.

Vandaag is Nazca een plaats die wereldberoemd is om haar geheimzinnige lijnen, de Nazca-lijnen. Niemand weet waarom of hoe de Nazca deze lijnen tekenden. De patronen zijn eigenlijk alleen vanuit de lucht duidelijk te zien, want op de grond zie je ze bijna niet. Vanuit de lucht onderscheidt men meer dan 100 reusachtige tekeningen die in de woestijnbodem gegrift werden.

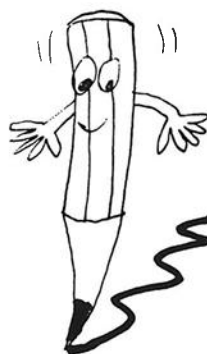
Er zijn twee soorten tekeningen. Enerzijds heb je tekeningen die reusachtige dieren, planten of vreemdsoortige wezens voorstellen. Zo zijn er bijvoorbeeld een 45 m grote spin, een aap en een walvis. Vreemder zijn de figuren van een man met een uilenkop en een heel lange slang als snavel. Andere lijnen zijn afbeeldingen van ongekende voorwerpen.

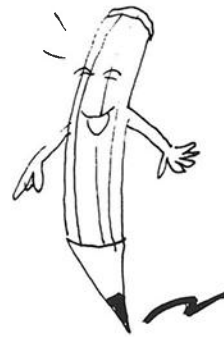

Anderzijds zijn er ook geometrische patronen en lange rechte lijnen van enkele kilometers. Sommige wetenschappers denken dat de lijnen bedoeld waren als boodschappen aan de goden. De lijnen werden in de 16e eeuw ontdekt door de Spanjaarden maar pas in de 20e eeuw onderzocht door wetenschappers. Die hebben zo allemaal hun eigen uitleg over het nut van de lijnen maar tot op heden leverde nog niemand het bewijs dat zijn of haar verklaring de enige echte is...

Dit moet je doen!

A. Duid met een gele stift de Atacamawoestijn aan op de kaart van Peru.

B. Kruis de verschillende vormen van neerslag aan.

☐ regen	☐ bliksem
☐ zonneschijn	☐ hagel
☐ wolken	☐ sneeuw
☐ mist	☐ dauw
☐ ijzel	☐ rijm

C. Sorteert de verschillende vormen van water.

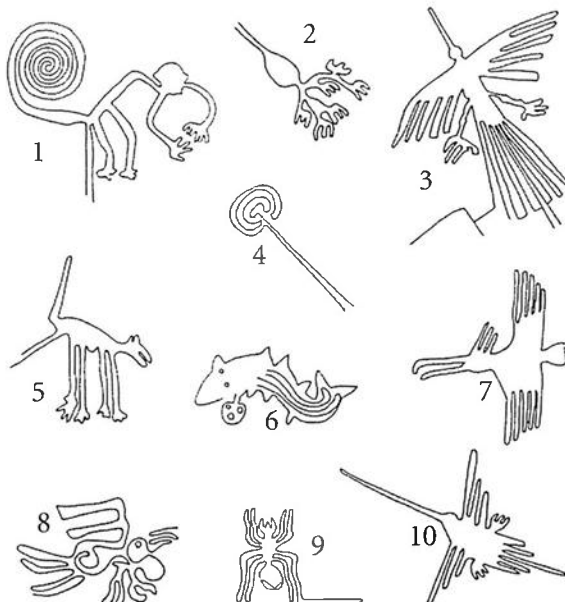
Kies uit en vul in:

ijs – regen – damp – mist – sneeuw – nevel – stoom – dauw – ijzel – stromen – rijm

vast	vloeibaar	gas
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

D. Geef drie synoniemen voor het woord 'tekeningen', vermeld worden in de tekst.

E. Herken jij deze Nazcalijnen? Schrijf dan op wat deze tekeningen voorstellen. Gebruik je fantasie.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____

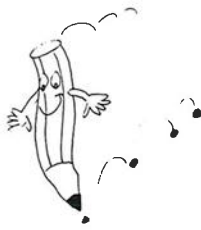

F. Een knutseltip: maak je eigen Nazcatekening.

De Nazcalijnen werden gemaakt door de rode bovenlaag van de woestijnbodem weg te schrapen, zodat het onderliggende gele gesteente zichtbaar werd. Dit effect kun je ook krijgen door op een geel tekenblad (je kunt ook een wit blad geel schilderen) met vetkrijtjes een bruinrode waslaag aan te brengen. Zorg er wel voor dat de onderliggende kleur helemaal verdwijnt. Met een puntig voorwerp, bijvoorbeeld een satéstokje, kras jij je figuur in één haal in de waslaag zonder je hand één keer op te heffen.

5. Lezen met je vingers

Dit moet je weten!

In 1829 bedacht de Fransman Louis Braille een schrift voor blinden. Braille was zelf vanaf zijn derde jaar blind. Later werd hij leraar in een blindenschool in Parijs en daar kwam hij op het idee om een speciaal alfabet uit te vinden waarmee ook blinden konden lezen en schrijven. Het schrift bestaat uit combinaties van voelbare punten die met de vingers betast worden. Teksten in brailleschrift worden geschreven met een brailleschrijfmachine.

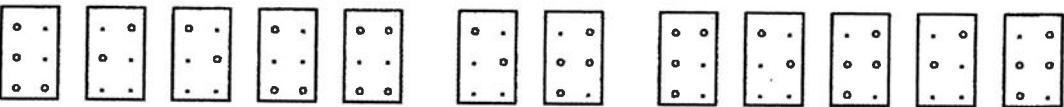
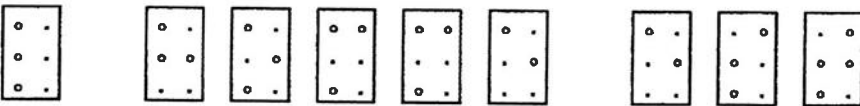
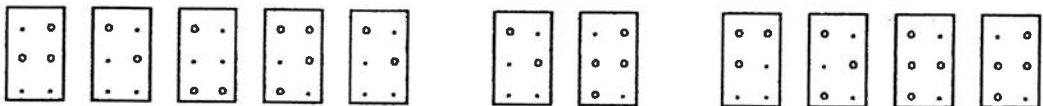
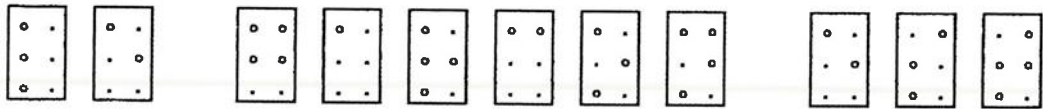
Elke letter in het braillealfabet bestaat uit zes grote of kleine punten.

A • • • • •	B • • • • •	C • • • • •	D • • • • •	E • • • • •	F • • • • •	G • • • • •	H • • • • •	I • • • • •	J • • • • •	K • • • • •	L • • • • •	M • • • • •
N • • • • •	O • • • • •	P • • • • •	Q • • • • •	R • • • • •	S • • • • •	T • • • • •	U • • • • •	V • • • • •	W • • • • •	X • • • • •	Y • • • • •	Z • • • • •

Dit moet je doen!

Een voorbeeld van Brailleschrift

Omdat Louis Braille een Fransman was, schreef hij natuurlijk ook in het Frans. Schrijf op de lijntjes onder het brailleschrift de boodschap in het Frans.

Vertaal deze boodschap in het Nederlands.

6. Hoe komt een boek tot stand?

Al deze mensen hebben meegewerkt bij het maken van een boek. Wie zijn ze en wat doen ze?
Kies uit de volgende beroepen en vul in:

de drukker – de boekhandelaar – de fotograaf – de proeflezer – de uitgever
de schrijver – de vormgever – de redacteur – de illustrator – de boekbinder

Ik heb een idee
en schrijf er een
tof verhaal over.

Ik neem foto's
voor het boek.

Ik verbeter
foute zinnen en
spellingfouten.

Ik teken
de illustraties.

Ik zorg ervoor
dat het boek tot
in de boekhandel
komt. Ieder die aan
het boek meewerkt,
betaal ik.

Ik bind alle
bedrukte bladen
samen tot een boek
met harde of
zachte kaft.

Ik bepaal het
gezicht van het
boek; lettertype,
bladinde-
ling...

Ik controleer of tekst en teke-
ningen correct aansluiten tot
een mooi boek.

Ik druk het boek

Bij mij kun je het boek kopen!

7. Wie ben ik en wat schrijf ik?

Jo Briels, Karel Verleyen, Lucrèce L'Ecluse, Guy Didelez, Frank Pollet en Dirk Bracke. Wat hebben al deze mensen met elkaar gemeen?

Juist, het zijn allemaal schrijvers. Jeugdschrijvers. Van enkelen heb je vast en zeker al wel eens gehoord of zelfs een boek gelezen. Of misschien wel van allemaal. Laten we ze even aan je voorstellen.

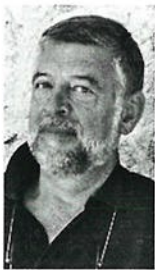
Jo Briels (1934)

Jo Briels is al een tijdje met pensioen. Tijd dus om alleen maar leuke dingen te doen en schrijven is daar één van. Hij schrijft overal en alleen als hij er zin in heeft. Hij schrijft al zijn verhalen eerst op in een werkschrift. Daarna stopt hij ze in de computer. Jo schrijft vooral avonturen voor de jeugd en vele daarvan spelen zich af in het middeleeuwse Antwerpen of in Spanje.

Jo is al een hele tijd getrouwd met Tinneke.

Karel Verleyen (1938)

Karel Verleyen heeft wat afgestudeerd, zeg! Na zijn opleiding voor leraar volgde hij ook nog rechten, bankmanagement, verzekeringen, communicatietechnieken... Al deze studierichtingen zorgden dan ook voor een afwisselend beroepsleven: onderwijzer, schrijver, journalist, redacteur... Hij werkt tegenwoordig als schrijver en woont in Kortrijk (België). Voor elk nieuw boek gebruikt hij een spiksplinternieuwe pen die in een bokaal gestopt wordt wanneer het boek klaar is... als souvenir. In het boekje *BOB* vertelt hij samen met Frank Pollet en Jef Goedemé (een illustrator) hoe een boek ontstaat.

Lucrèce L'Ecluse (1952)

Lucrèce L'Ecluse is haar echte naam! Ze schrijft vooral boeken over vriendschap en vertrouwen voor kinderen van 3 tot 12 jaar. Naast het schrijven is ze ook onderwijzeres op een basisschool. Daar merkte ze dat sommige kinderen moeite hadden met het lezen van moeilijke woorden en lange zinnen. Ze besloot om zelf voor hen te gaan schrijven en schreef een heel eenvoudig verhaaltje: *De steenweg*. Sindsdien schreef ze ook boeken zoals *Vijf onderjurken voor de koningin*, *Basta geen pasta*, *Wolvenbos* en *Smokkeldorp*.

Guy Didelez (1952)

Guy Didelez werd in 1952 geboren in Merksem. Op jonge leeftijd beseftte hij al dat het schrijven hem in het bloed zat. Na een mislukte start met veel vallen en opstaan, slaagde hij erin om in 1988 de Prijs voor het Beste Vlaamse Misdaadverhaal te behalen. De start van een schitterende schrijverscarrière met boeken als *Kadavergedaver*, *De cocon*, *Het Pest Actie Plan* en vele andere. Samen met schrijver Patrick Bernauw schreef hij ook *De schat van Orval*, *Mijn spook van Ten Duinen*, *Het Infernaat* en *Duistere middeleeuwse*, twee jeugdboeken waarbij hij musicals maakte.

Frank Pollet (1959)

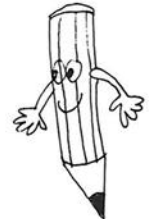
Het eerste boek van Frank Pollet, een dichtbundel, verscheen in 1980. Toch duurde het tot 2000 voor een echt jeugdboek van hem het licht zag. Dat was *Burenboel*, waarvoor hij meteen de 1ste Prijs Kinder- en Jeugdjury kreeg. Een jaar later ontving hij die bekroning ook voor *Crapuultjes!* Frank woont in Sinaai (in het Waasland, België) waar zijn boek *Kierewietek!* zich afspeelt. Hoewel hij jarenlang les gaf, is hij momenteel enkel nog met schrijven bezig. Dat gebeurt in een kleine kamer met uitzicht op een tuintje met een kleine vijver.

Frank is al vele jaren getrouwd met Moniek Vermeulen die ook boeken schrijft.

Dirk Bracke (1953)

Vóór Dirk Bracke een boek schrijft, zorgt hij ervoor dat het begin en het einde in zijn hoofd zit. Nadien maakt hij een schema met allerlei gebeurtenissen die zich in de loop van het boek zullen afspelen. Zo groeit zijn boek stilaan. Zijn boeken zijn vooral ernstig en realistisch. Misschien denkt men dan wel eens dat hij een somber man is die nooit kan lachen. Daarom schreef hij *De Sjoekel*, een boek vol fantasie, gekke en idiote dingen. Het boek *Groene Mist* schreef Dirk met de hulp van de kinderen van een zesde klas uit Kemzeke. Zij bedachten het verhaal en hij schreef het uit. In zijn vrije tijd houdt hij van sport, vooral volleybal, en rockmuziek. Zijn grote idool is Neil Young.

A. Wie heeft dit gezegd?

Vul de naam in van de juiste schrijver. Je mag elke schrijver tweemaal gebruiken.

_____ 'Ik schrijf boeken, scenario's voor televisie, toneel en musicals voor kinderen, jeugd en volwassenen.'

_____ 'Soms werk ik samen met andere auteurs zoals Frank Pollet of Patrick Bernauw.'

_____ 'Mijn boeken handelen over zware onderwerpen zoals kindsoldaten, incest, aids, autisme...'

_____ 'Ik schrijf in feite overal... soms op de meest onmogelijke plaatsen, maar alleen als ik er zin in heb.'

_____ 'Soms werk ik maandenlang aan een boek, elke dag een beetje. Soms schrijf ik een boek in één ruk, dat deed ik met *Wolvenbos*.'

_____ 'Ik schrijf het liefst in de zon op een terras in Kortrijk.'

_____ 'Pas twintig jaar na mijn debuut verscheen mijn eerste boek voor *crapuultjes*.'

_____ 'Ik gebruik een pen, een werkschrift en daarna een computer.'

_____ 'Mijn hobby's zijn: een pintje drinken, een beetje joggen, rockmuziek, sommige tv-programma's, volleybal...'

_____ 'In het begin van mijn schrijversloopbaan weigerden vele uitgeverijen mijn verhalen te publiceren.'

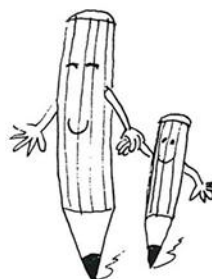
_____ 'Als schrijver gebruik ik mijn echte naam, hoewel velen denken dat het mijn pseudoniem of schuilnaam is.'

_____ 'Vroeger werkte ik als redacteur voor enkele tijdschriften.'

_____ 'Het verhaal in een van mijn boeken speelt zich af in mijn woonplaats.'

B. Vul de leeftijd van elke schrijver in en bereken de gemiddelde leeftijd.

Jo Briels jaar
Karel Verleyen jaar
Lucrèce L'Ecluse jaar
Guy Didelez jaar
Frank Pollet jaar
Dirk Bracke jaar

De gemiddelde leeftijd bedraagt jaar

C. Wat is jouw lievelingsboek?

Vertel iets over het verhaal. Wie is de schrijver. Welk soort verhaal het is?
Schrijf het maar op!

D. Wie heeft dit boek geschreven?

Vul de naam in van de schrijver. Je mag elke schrijver één keer vermelden.
Schrijf er ook bij welk soort boek het is. Kies uit de volgende genres:

romantisch verhaal – avonturenverhaal – griezeverhaal – historisch verhaal
educatief of opvoedend werk – fantasieverhaal – humoristisch verhaal – probleemverhaal

HET INFERNAAAT

Deborah is een onmogelijk kind: niet alleen is ze koppig en onhandelbaar; ze heeft ook een ontspoorde fantasie. Aldus haar ouders die hun dochter in Pauperzele op internaat willen. Maar Deborah verzet zich daar met hand en tand tegen. Algauw blijkt dat de kinderen er geterroriseerd worden door halfgare paters.

De schrijver van dit boek is

Het genre van dit boek is een

HET SCHIP VAN DE ANGST

1465. Antwerpen is een havenstad in volle bloei. Joris en Pieter zijn twee jeugd-vrienden die elkaar na jaren toevallig weer tegen het lijf lopen. Joris is onder-schout van de stad en Pieter houdt zich bezig met smokkelen. Wanneer in de haven een brutale moord gepleegd wordt, wijst alles op een afrekening onder smokkelaars. Joris moet ook Pieters alibi controleren. Het is niet waterdicht...

De schrijver van dit boek is

Het genre van dit boek is een

KIEREWIETEKE

Ze heet Wieteke, maar de hele klas noemt haar Kierewieteke!

Wieteke is pas in het zesde leerjaar vanuit Nederland op de school van Melkebeek komen aanwaaien. Algauw wordt ze, omwille van haar ongewone opmerkingen, zwaar gepest.

'Ze is helemaal kierewiet!' vindt Seppe. Vandaar...

Wanneer dit jaar de traditionele driedaagse van de zesdejaars niet in de Ardennen plaatsvindt, maar op het scoutsterrein in Sinaai, is dat een afknapper vanjewelste. Niet zo voor Wieteke, die blijft razend enthousiast. Maar Seppe, Tom en Shanna vrezen voor een dooie boel. Tot ze bij hun aankomst zien dat er op het domein een merkwaardig oud kasteeltje staat...

De schrijver van dit boek is

Het genre van dit boek is een

DE SJOEKEL

In Pittaland is op een zonnige dag in de middeleeuwen plots de Sjoekel verdwe-nen. De arme ridder Jan van Krottekotte gaat met zijn gratis schildknaap Jimmy op zoek.

Een bizarre tocht vol troubadours die in de top tien staan, een Mercedes, Sufferd, de ekster, Annelore en de vreselijke Goegelman.

De schrijver van dit boek is

Het genre van dit boek is een

BOB

In een duidelijk gestructureerd geheel vol klare taal doen twee jeugdschrijvers en één illustrator een boekje open over het maken van boeken. Van het prilste idee tot en met het mooi gebonden geheel dat de lezer in handen heeft, alles komt netjes aan bod.

Een schrijver van dit boek is

Het genre van dit boek is een

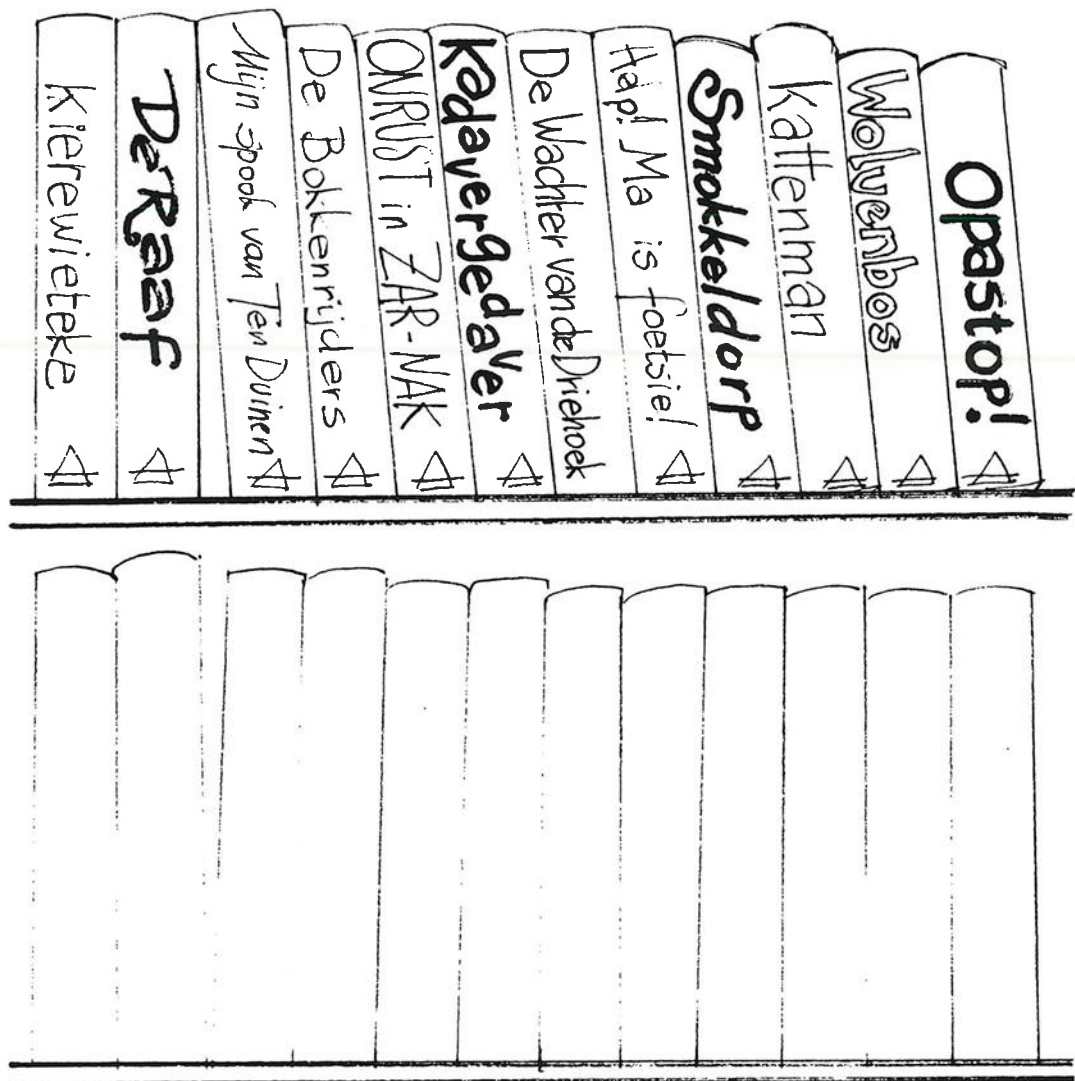
BASTA, GEEN PASTA!

Ans en Bram hebben een moeder die voor haar werk veel weg is van huis en een vader die zalig kan koken. Op een dag ontdekt hij op de weegschaal van de supermarkt echter dat hij te dik is. Liefst vijf kilo's! En die moeten er natuurlijk af. Dus is het uit met lekkere pasta's bereiden. En om het voor hem zelf helemaal makkelijker te maken, vraagt hij aan de kinderen om geen snoep meer te kopen, geen snoep meer te eten, om zelf niet meer aan snoep te denken. En dat is natuurlijk makkelijker gezegd dan gedaan!

De schrijver van dit boek is

Het genre van dit boek is een

E. Rangschik de boeken van de bovenste plank alfabetisch op de onderste plank.

F. Hoofdletters en leestekens

Verdorie, Guy Didelez is in zijn boek 'Het infernaat' hoofdletters en leestekens vergeten. Breng nu zelf de hoofdletters en de leestekens aan. Schrijf de zinnen opnieuw.

het slaapvertrek is een grote donkere zaal met donkere muren het ruikt er zuur als naar verschaald zweeft pater paracelsus wijst één van de acht stapelbedden aan helemaal in de hoek van de zaal er liggen twee grauwegevlekte matrassen op op de bovenste ligt mijn koffer op de onderste ligt er ook één die van floor veronderstel ik koffers uitpakken kasten inladen bedden opmaken beveelt hij hij glimlacht ons pesterig toe draait zich om en waggelt op zijn dikke beentjes de slaapzaal uit

[illegible]

G. De boekhandelaar stelt tentoon.

De boekhandelaar heeft juist een nieuwe lading aangekregen van het boek ‘Het Infernaat’. Die wil hij zo vlug mogelijk uitstallen op de boekenplank. Hoeveel boeken krijgt hij op een plank van 80 cm als je weet dat een boek 1,5 cm dik is?

H. Leesplezier

In de klas van Meester Tom lezen tien kinderen het boek ‘De schat van Orval’, een 120 bladzijden tellende thriller. Niet alle kinderen lezen even vlug. Noteer welk deel van het boek de volgende kinderen al hebben gelezen. Schrijf de eenvoudigste breuk.

Annelies heeft al 15 bladzijden gelezen.

Ahmed heeft al 60 bladzijden gelezen.

Joery heeft al 40 bladzijden gelezen.

Joke heeft al 30 bladzijden gelezen.

Werner heeft al 24 bladzijden gelezen.

Hoeveel bladzijden hebben deze kinderen al gelezen?

Anissa heeft al 3/20 gelezen.

..... bladzijden

Maike heeft al 2/6 gelezen.

..... bladzijden

Veerle heeft al 1/4 gelezen.

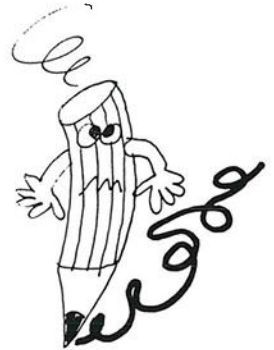
..... bladzijden

Dirk heeft al 4/12 gelezen.

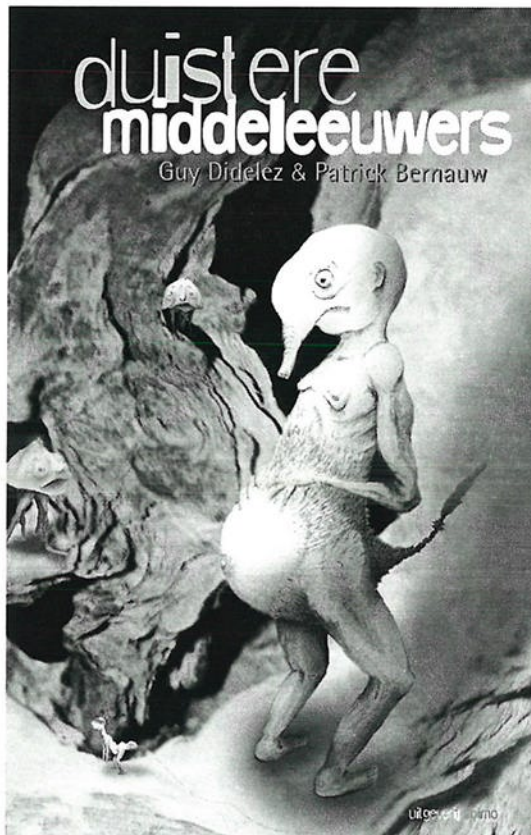
..... bladzijden

Sander heeft al 4/8 gelezen.

..... bladzijden

Hieronder zie je een afbeelding van het boek 'Duistere Middeleeuwen' op schaal 1/2.

1.

Meet de lengte en de breedte van de kaft.

2.

De werkelijke afmetingen van het boek zijn:

..... cm (lengte) en cm (breedte).

3.

Teken de cover (omslag) van het boek na op schaal 1/4.

8. Het bijenschrift

Inleiding

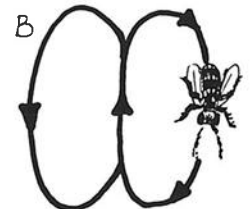
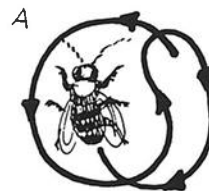
Dieren kunnen niet met elkaar praten op de manier waarop mensen dat kunnen. Ook bijen niet. Maar hoe komt het dat bijen op hun zoektocht naar nectar nooit de weg kwijt raken? Hoe weten bijen waar ze die nectar moeten gaan zoeken? Dat komt omdat bijen met elkaar kunnen communiceren!

Dit moet je weten!

In 1973 kreeg Karl von Frisch, een Oostenrijks bioloog, de Nobelprijs voor geneeskunde voor zijn levenslang onderzoek naar het leven en de gewoonten van bijen. Eén van zijn merkwaardigste ontdekkingen was dat bijen een bijentaal gebruiken om met elkaar te communiceren. Ze gebruiken hierbij geen spreektaal maar een schrijftaal of beter gezegd een danstaal.

Wanneer een bij op één van haar zoektochten een plaats met veel nectar ontdekt, bijvoorbeeld een bloemenveld, keert ze zwaar beladen terug naar de bijenkorf. Daar vertelt ze de andere bijen over haar ontdekking. Door middel van de bijendans zal ze de andere bijen vertellen waar ze de nectar moeten gaan zoeken.

Als het bloemenveld zich dicht bij de bijenkorf bevindt, zal de bij de rondedans dansen (zie figuur A). Ze wil haar soortgenoten vertellen dat ze rondom de bijenkorf moeten zoeken.

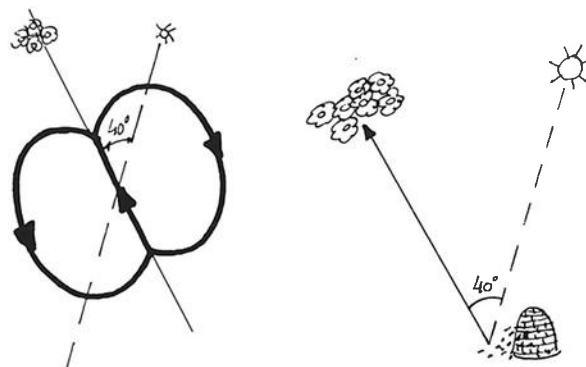
Bevindt de nectarbron zich echter op een afstand verder dan 100 meter, dan zal de bij de kwispeldans (fig. B) uitvoeren. De bij loopt dan telkens een stukje vooruit terwijl ze met haar achterlijf schokkende bewegingen maakt: ze kwispelt. Dan draait ze een halve cirkel naar haar beginpunt en herhaalt ze de kwispelbeweging. De andere bijen weten nu precies in welke richting ze moeten zoeken. Hoe? Door te kwispelen, geeft de bij de hoek aan tussen de zonnestand en de nectarbron. Als de bij naar de zon toe kwispelt, wil dit zeggen: 'Zoek in de richting van de zon.' Kwispelt ze onder een hoek van 40° dan betekent dit: 'Vlieg onder een hoek van 45° met de zon.'

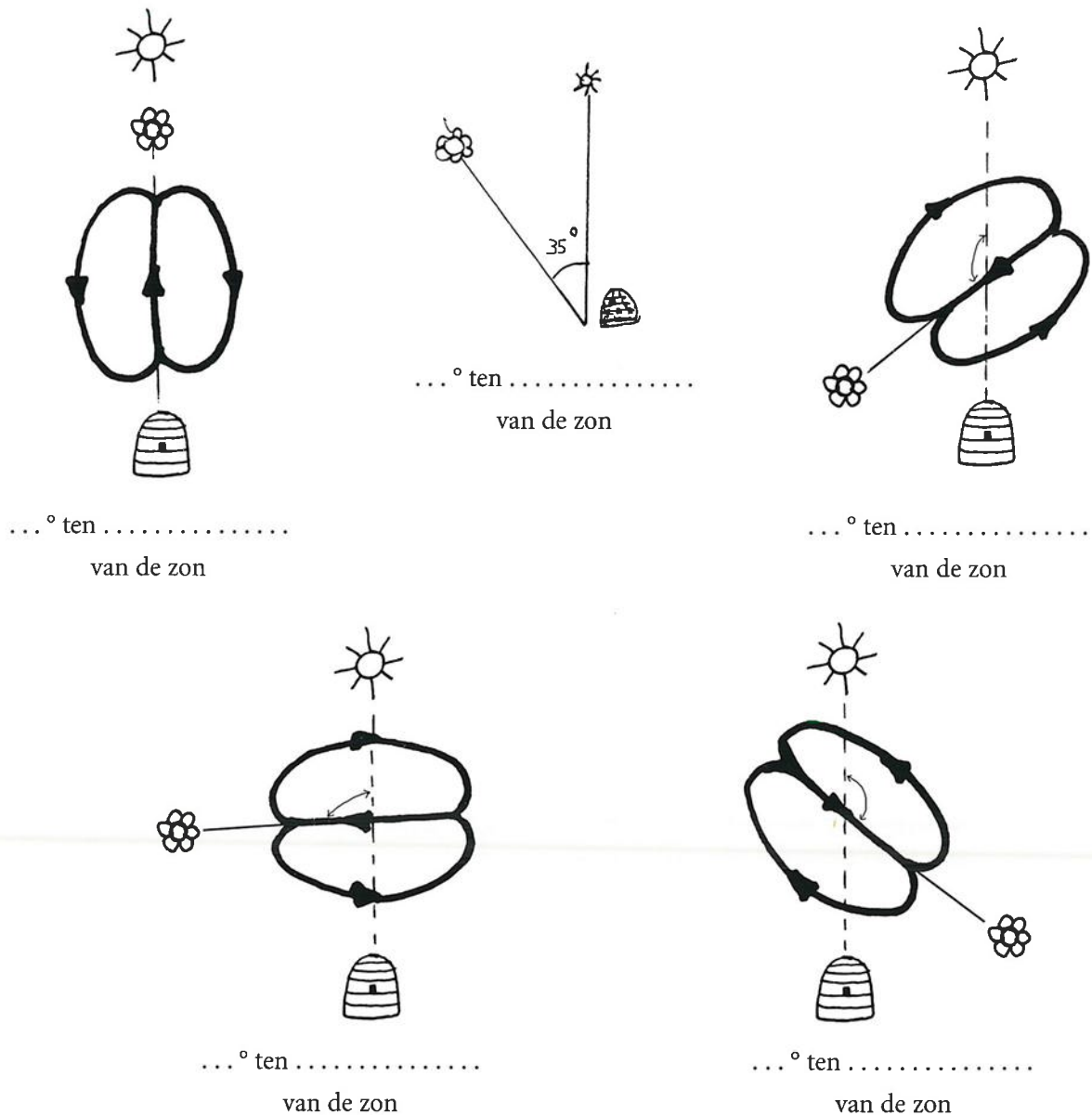
Dit moet je doen!

De lente is in het land en dat betekent een drukte van jewelste in de bijenkorf. Wanneer zes bijen terugkeren naar de bijenkorf beginnen ze meteen aan hun kwispeldans. Elk van hen heeft een verschillende nectarbron gevonden. Meet de hoek van de kwispeldansen en teken de vliegroutes naar de verschillende nectarbronnen. Doe dit in de aangegeven kleuren. De stippellijn duidt de zonnestand aan.

Voorbeeld: Deze bij heeft bloemen met nectar gevonden op 45° ten oosten (links) van de zon.

Kleur de bijenkorven lichtbruin, de zon geel en de bloemen veelkleurig.

In welke richting moeten de bijen vliegen?

Zoek de hoek van de kwispeldans gevormd door

- de streepjeslijn van de bijenkorf naar de zon én
- de middelste lijn van het kwispeldanspatroon gericht naar de bloemen/de nectarbron.

Kleur de streepjeslijn geel, de middelste patronenlijn oranje.

De hoek bevindt zich ten oosten (links) of ten westen (rechts) van de zon en wordt aangeduid met een pijltjesboogje.

- Meet en vul de hoek tussen de zonnestand en de nectarbron (tussen de gele en de oranje lijn) in.
- Vul de stand in ten opzichte van de zon.

Kies uit: ten westen (rechts) of ten oosten (links).

Welke hoeken daarvan zijn scherp?° en°

Welke hoeken daarvan zijn stomp?° en°

9. Droedels, geheimschrift met letters en tekeningen

Droedels zijn een geheimschrift dat je moet ontcijferen met behulp van de manier en de positie waarin ze getekend zijn. Een paar voorbeelden:

F
speen

F op speen = fopspeen

G
R

R in G = ring

PK

K na P = knap

Verklaar deze droedels?

K
DR

DAG
D

G **G** r
r v

W
ijzer

K
+

D
H

K ^K
^K ^K
K

G
^L
Z

m ^s
^s ^s
s

W

88888

10. Een briefje aan E.T.

Een briefje aan wie?

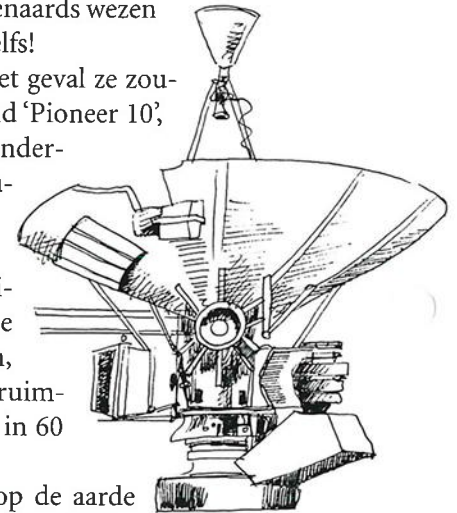
Aan E.T.! 'Extra Terrestrial', het Engelse woord voor 'buitenaards wezen'.

Hoe kun je nu een brief schrijven aan een wezen dat op een andere planeet woont? In welke taal zou je dat dan doen? Nederlands, Frans, Engels, Arabisch, Chinees...? Dat zullen ze op een andere planeet vast en zeker niet begrijpen. Heeft er iemand een goed idee?

Dit moet je weten!

Eigenlijk is het nog niet zo'n gek idee om een boodschap naar een buitenaards wezen te sturen. Men heeft het namelijk al eens gedaan. En meer dan eens zelfs!

Bestaan er dan buitenaardse wezens? Dat weten we niet, maar voor het geval ze zouden bestaan, heeft men in 1972 een onbemande ruimtesonde, genaamd 'Pioneer 10', in de ruimte gestuurd. Aan boord bevinden zich computers die alle onderweg vergaarde informatie van andere planeten terug naar de aarde sturen.

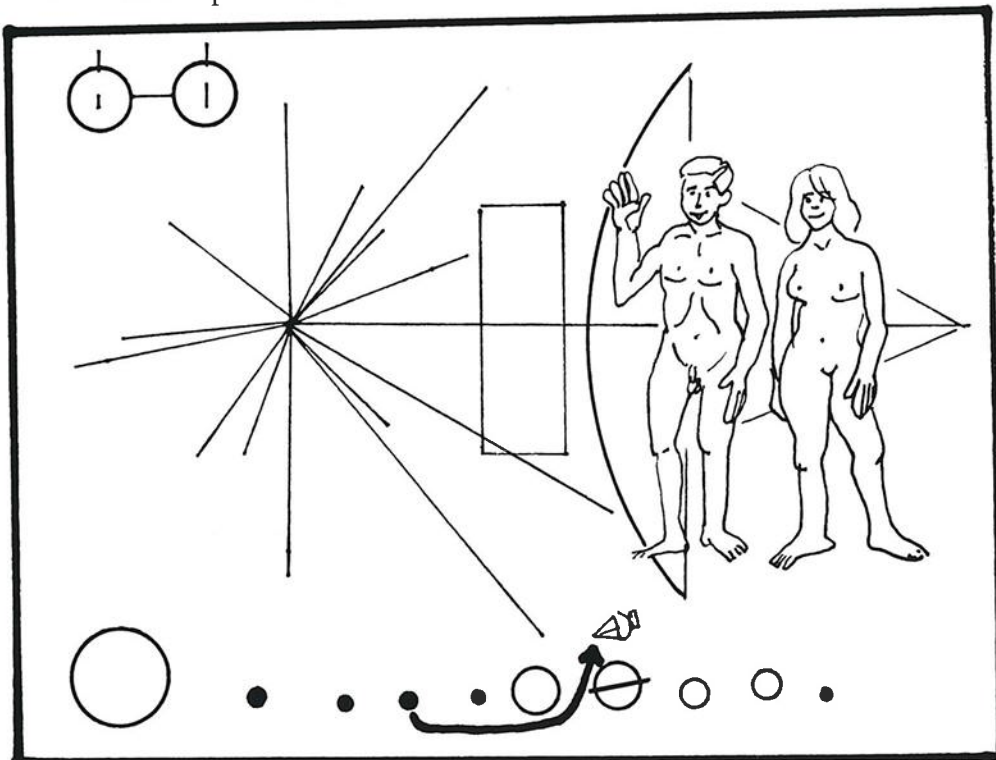

Naast deze computers bevindt er zich in de Pioneer 10 ook een aluminiumplaat met daarop een boodschap voor mogelijke buitenaardse wezens. Omdat deze wezens waarschijnlijk geen aardse talen spreken, gebruikte men tekeningen in plaats van woorden. Later kregen andere ruimtesondes meer informatie van de aarde en de mensheid mee: groeten in 60 talen, dierengeluiden, stukjes muziek...

In 1983 verliet Pioneer 10 ons zonnestelsel en tot 2003 bleef men op de aarde boodschappen ontvangen van zijn computers.

Dit moet je doen!

Stel je voor dat jij E.T. bent. Op een dag ontdek je in een put in je tuin een ruimtesonde. Je weet natuurlijk niet wat voor een ding dit is. Maar wanneer je de sonde openmaakt, ontdek je een aluminiumplaat met daarop vreemde tekeningen die je nog nooit gezien hebt. Waarschijnlijk komt dit ding vanuit de ruimte. Maar waar vandaan? En welke boodschap wil men je meedelen? Kun jij de informatie van de plaat lezen?

- Kleur geel: de informatie die aangeeft welk schepsel de Pioneer 10 gemaakt heeft. Het heeft twee armen, twee benen en een hoofd. Je hebt een vrouwelijk en een mannelijk exemplaar.
- Op de identificatieplaat van de Pioneer 10 zijn een man en een vrouw schematisch afgebeeld met als achtergrond de afbeelding van de sonde. Uit de informatie leren we dat de lengte van een gemiddelde vrouw op 1,688 m wordt berekend. De lengte van de basis van het ruimtetuig is $\frac{3}{2}$ van de lengte van de vrouw.
Wat is de lengte van de basis van de Pioneer 10?

- Hoe kun je zien dat de Pioneer 10 vrede wil brengen?

- Trek een kring omheen de informatie die aangeeft dat de Pioneer afkomstig is van de aarde, de derde planeet vanaf de zon in ons zonnestelsel met negen planeten. Kleur de zon zelf oranje.

Benoem nu alle planeten in volgorde vanaf de zon.

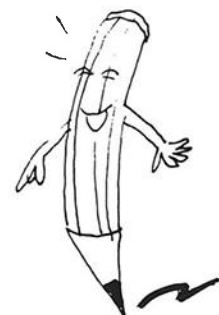
Zoek op een in (jeugd)encyclopedie.

Gebruik een middeltje om de namen en de volgorde van de planeten te onthouden:

met vleiende aansprekingen maken jonge snaken u niet plezierig.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____

- Kleur blauw: het lijnenpictogram dat de informatie aangeeft waar ons zonnestelsel met zijn negen planeten zich ergens bevindt in de ruimte.
Het pictogram toont 15 lijnen die uit dezelfde oorsprong komen. De vijftiende lijn die zich uitstrekt tot voorbij de menselijke afbeeldingen geeft de afstand weer tot het centrum van de melkweg.
- De enige informatie die nu nog overblijft, is de schematische voorstelling van waterstof ($=H_2$), het meest voorkomende element in het universum. Kleur rood.

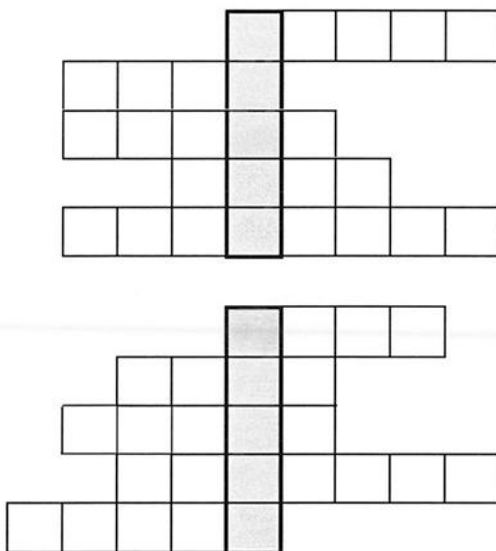
11. L'auteur Français

Dit moet je weten!

In de negentiende eeuw woonde er in Frankrijk een merkwaardig man. Hij schreef in zijn boeken over de toekomst en voorspelde gebeurtenissen die vele jaren later werkelijkheid zijn geworden. Hij schreef een verhaal over een reis van tachtig dagen rond de wereld, iets wat in een tijd van koetsen en trage zeilboten onmogelijk was. Tegenwoordig is een snel vliegtuig in staat rond de wereld te vliegen in minder dan 1 dag. In een ander verhaal gingen de personages naar de bodem van de zee. 'Onmogelijk!' dachten velen tot professor Auguste Piccard honderd jaar later, in 1953, met zijn bathyscaaf tot op 3 150 meter diepte dook. Hij schreef zelfs een boek over een reis naar de maan. Velen lachten hem uit... maar in 1969 maakte Neil Armstrong zijn ideeën werkelijkheid door als eerste man voet op de maan te zetten.

Dit moet je doen!

A. We zoeken de naam van deze wereldberoemde Franse schrijver door het Franse woord in te vullen.

spelen
blauw (mannelijk)
balpen
mooi (mannelijk)
heer

snel
bij
boek
venster
lamp

De naam van deze schrijver is

B. Hieronder zie je vijf Franse titels van zijn boeken en de Nederlandse vertaling. Met een beetje gezond verstand en de hulp van een woordenboek kun je beide beslist met elkaar verbinden.

Voyage au centre de la terre. •	• De kinderen van kapitein Grant.
Le tour du monde en quatre-vingt jours. •	• Twintigduizend mijlen onder zee.
Vingt mille lieues sous les mers. •	• Reis naar de maan.
Les enfants du capitaine Grant. •	• Rond de wereld in tachtig dagen.
De la terre à la lune. •	• Reis naar het midden van de aarde.